

**D. D. Emanuelis Gonzalez Tellez, In Inclyta Salmanticensi
Academia Collegii Majoris Conchensis Alumni, &
antiquioris vespertinæ Sacrorum Canonum Cathedræ
propriarii Interpretis; in Pinciano Sanctæ ...**

Additis Notis uberioribus ab Historia, & Chorographia

Complectens Librum Tertium

González Téllez, Emanuel

Francofurti Ad Moenum, 1690

Caput X. Honorius III (a) Eidem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74526](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74526)

canones etiam sacra pagina testimoniis firman-
tur; nam *lib. 1. Regum, cap. 16. num. 67.* legitur:
*Homines vident ea, quae patent, Deus autem intue-
tur cor.* Et *1. ad Corinth. cap. 4. vers. 5.* *Nolite an-
te tempus iudicare, quousque veniat Dominus, qui
& illuminabit abscondita tenebrarum, & manifesta-
bit consilia cordium.* Rationem ex Aristotele *lib. 10.
Ethicor. cap. ult.* reddit D. Thomas *1. 2. q. 100.
artic. 9. in corpore;* videlicet illud solum cadere
sub praecepto, ad quod faciendum lex cogere
potest; nisi enim vis coactiva conjuncta sit cum
potestate legislativa, inutilis sane erit haec po-
testas, & lex ab ea lata nihil efficiet, si cogendi
vim non habeat: sed ad actus internos homo
ab homine cogi nequit, quia solum eo modo
homo hominem cogere valet, & quo cum eo
agere more humano potest; quia humanus mos
operatio est sensibilis, corporea, & externa. Nam
spiritualis separata à materia sensibili, ad Ange-
los, vel ad animas separatas pertinet: late pro-
bant Castro *de lege pen. lib. 2. cap. final.* Bellar-
minus *tom. 1. lib. 4. de potest. Pontif. cap. 20. &
lib. 3. de laicis, cap. 11.* Suarez *lib. 3. de legibus,
cap. 13. num. 2. & lib. 4. cap. 12. num. 4.* Sanchez
in Decal. lib. 6. cap. 2. num. 6. Vazquez *1. 2. disp.
160. cap. 2. Salas de legibus tractat. 1. disput. 9.
sect. 1. num. 3.* Azor *p. 1. instit. lib. 5. cap. 10. Co-
vat. in cap. alma mater, p. 1. §. 11. & in regula Pecca-
rum, p. 2. num. 7.* Gutierrez *lib. 2. canonic. cap. 13.*
Franc. Valens *in concord. juris, 2. p. disput. 4. q. 1.
sect. 5.* Igitur devotio, quae spectat ad actum in-
ternum, non potest per Ecclesiam praecipui in praesenti
clericis recitantes horas canonicas. Huic
difficultati ut satisficiant Hostiensis, Abbas, Joan.
Andreas, Ancharanus, & Butrius *hic*, Durandus
in 4. dist. 15. quest. 12. num. 6. Paludanus *ibidem,
quest. 5. artic. 2. conclus. 4.* Angelus *in summa, ver-
bo Hora, num. 27.* Sylvester *eodem verbo, quest. 11.*
Rosella, & Tabiena *eod. verbo, §. 3.* affirmant,
in praesenti quoad devotionem, & attentionem
internam non dari praeceptum, sed consilium;
vel solum Innocentium requirere in orante re-

motionem externi impedimenti, per quod inter-
ior devotio tollatur: quod colligunt ex illis
verbis: *Quantum eis Deus dederit.* Hanc solutio-
nem sequuntur, & latius explicant Lessius *de
justitia lib. 2. cap. 37. num. 63.* Vazquez *d. disp. 60.
cap. 5. num. 27.* Franc. Valens *d. quest. 1. sect. 7.*
qui etiam aliis duobus modis responderi posse
credit. Primò asserendo, attentionem necessa-
riam esse ad satisfaciendum praecepto Ecclesiae,
quatenus oratio externa, ut est actus humanus,
& liber, cum advertentia ex parte intellectus re-
quiritur ab Ecclesia, hoc modo actum interio-
rem indirectè, & per accidens ab humano jure
imperari. Atin eo eventu non est actus interior
per accidens conjunctus cum exteriori, sed per
se, qui enim sine attentione de industria recitat
per actum liberum humanum, non vult illam
actionem humano more, & liberè fieri. Deinde
respondetur, quod quotiescunque potestas hu-
mana praecipit aliquam externam operationem,
quae ut honestè fiat, certum aliquem modum,
formamque requirit ex parte actus interioris,
non per se requisiti, sed per accidens conjuncti,
ad quem haec potestas extendi non valet de jure
naturali, suboritur obligatio adjungendi neces-
sarium, ne per actum inhonestum praecepto satis-
faciamus: nam legis materia semper debet esse
honestà, & ut talis praecipitur. Unde dum Eccle-
sia jubet sacris ordinibus initiatum, vel beneficia-
rium horas canonicas recitare, cum Ecclesia non
possit jubere nisi actionem honestam, ex hujus
praecepti impositione de recitatione externa, de-
vota, & studiosa sequitur obligatio naturalis ad-
jungendi attentionem ad illam externam oratio-
nem; siquidem honesta non est, si attentione care-
at: late probant Thom. Bennis *de offic. inquis.
p. 1. dubit. 13. sect. 14.* Mendo *d. q. final.* Et quantum
haec attentio necessaria ad honestatem actionis
tempore debito non conjungitur cum externa
oratione, semper obligatio superest officium repe-
tendi, quousque statutum tempus elaboratur, ut la-
tius prosequitur Franciscus Valens *dicta sect. 7.*

C A P U T X.

Honorius III. (a) *Eidem.*

SAnè cum olim. *Et infra:* Ne de cætero propter incuriam (b) sacerdotum in in-
devotos divina indignatio gravius exardescat, districtè præcipiendo mandamus,
quatenus à sacerdotibus Eucharistia in loco (c) singulari, mundo etiam, & signato
semper honorificè collocata, devotè, & fideliter conservetur. Sacerdos verò quilibet
frequenter doceat plebem suam, ut cum in celebratione Missarum elevatur (d) hostia
salutaris, quilibet se reverenter (e) inclinet, idem faciens, cum portat (f) presbyter Eu-
charistiam ad (g) infirmum, quam in decenti habitu, superposito mundo (h) velamine
ferat, & referat manifestè, ac (i) honorificè ante pectus, cum omni reverentia, & timore,
semper cum lumine præcedente, cum sit candor lucis aeternæ, ut ex hoc apud
omnes fides, & devotio augeatur. Pælati autem hujus mandati graviter punire
non differant transgressores, si & ipsi divinam, & nostram veliat effugere ultio-
nem. Vos autem sic observari faciatis prædicta, quod non efficiamini vindictæ parti-
cipes, sed coronæ.

N O T Æ.

(a) *Eidem.*] Ita etiam legitur in quinta compi-
latione Honorii III. *sub hoc tit. cap. 1. nulli-*

bi tamen exprimitur cui rescribat Pontifex; &
cum in textu antecedenti, qui est *sub tit. de
consecrat. Eccles. vel altaris*, rescribat Honorius
Reginæ Ungariæ, hæc inscriptio non convenit
Fff 4

præ-

præsentis textûs litteræ, siquidem in eo agitur de sacerdotibus, & eorum Prælati: unde credebam, prius emanasse, editumque fuisse textum sequentem in *cap. cum creatura*, qui missus est universis Ecclesiarum Prælati, ut clericis. Unde rectè retineri poterat præfens inscriptio, si ita legatur: *Idem eisdem*. Eadem ferè tota verba reperiuntur in Concilio Salzburg, tempore Martini V. celebrato, *can. 10. Sacerdos verò quilibet plebem suam doceat diligenter, ut cum in celebratione Missarum levatur hostia salutaris, quilibet Deo devotè fleat genua sua, vel saltem se reverenter inclinet. Idem faciens cum eam portat presbyter ad infirmum, quam in decenti habitu, superposito mundo velamine ferat manifestè, ac honorificè antepectus, cum omni reverentia, & timore, semper nolà parvulà, & lumine, nisi locorum repugnet distantia, vel temporis qualitas, præcedentibus, ut ex hoc fides, & devotio apud homines augeantur.*

2. (b) *Incuriam sacerdotum.*] Quam reprehendit D. Franciscus *lib. 1. epist. 13.* ubi universis clericis in hæc verba scribit: [Attendamus omnes clerici magnum peccatum, & ignorantiam, quam quidam habent super sanctissimum corpus, & sanguinem Domini nostri Jesu Christi, & sacratissima nomina, & verba ejus scripta, quæ sanctificant corpus. Scimus quia non potest esse corpus, nisi prius sanctificetur à verbo. Nihil enim habemus, & videmus corporaliter in hoc sæculo de ipso Altissimo, nisi corpus, & sanguinem, & realiter nomina, & verba, per quæ facti sumus, & redempti de morte ad vitam. Omnes autem illi, qui ministrant, tam sanctissima mysteria considerent intra se, maxime hi, qui indirectè ministrant, quàm viles sint calices, corporalia, ac lintamina ubi sacrificantur corpus, & sanguis Domini nostri; & à multis in locis vilibus relinquuntur, miserabiliter potatur, & indignè sumitur, & indiscretè aliis ministratur. Nomina etiam, & verba ejus scripta aliquando pedibus conculcantur, quia animalis homo non percipit ea, quæ Dei sunt. Non movemur de his omnibus pictate, cum ipse pius Dominus in manibus nostris se præbeat, & cum tractemus, & sumamus quotidie per os nostrum. An ignoramus, quia debemus venire in manus ejus? Igitur de his omnibus, & aliis, citò & firmiter emendemur: & ubicunque fuerit sanctissimum corpus Domini nostri Jesu Christi illicitè collocatum, & relictum, removeatur de loco illo, & in loco pretioso ponatur: & consignenter similiter nomina, & verba Domini scripta, & ubicunque inveniuntur in locis immundis, colligantur, & in loco honesto debeant collocari. Et scimus quia hæc omnia tenemur super omnia observare, secundum præcepta Domini, & constitutiones sanctæ matris Ecclesiæ. Et qui hoc non fecerit, sciat se coram Domino nostro Jesu Christo in die judicii reddere debere rationem. Hoc scriptum, ut melius debeat observari, sciant se benedictos à Domino Deo, qui ipsum fecerint exemplari. Dominus noster Jesus Christus omnes meos Dominos suâ sanctâ gratiâ repleat, & confortet.] Et ipsius Sancti suâ præsentem edidisse constitutionem Honorium III. credit Vvadingus *in notis ad ipsam epistolam, num. 17.*

(c) *Loco singulari.*] Hanc partem exponemus in *cap. ant. de Eucharist. custod.*

3. (d) *Elevatur hostia.*] Olim hostiæ elevatio fiebat tantum manibus Episcopi, calicis verò manibus

Diaconi, ut refertur in antiquo Ordine Romano, & notavit Menardus *ad lib. sacram. D. Gregorii*, & in Concilio Barcinon. celebrato anno 1560. jubetur, ne Diaconi solum calicem cum vino, aut patenam cum hostia tenentes, offerant in sacro Missæ sacrificio; sed id semper presbyter faciet, nisi propter senectutem, aut manuum infirmitatem. Dum elevatur hostia, campana pulsari debent, ut præsentent attentiores sint, & absentes ad orandum inclinent. Casarius Eisterbachius *lib. 9. cap. 51.* ibi: *Vido Cardinalis præcepit, ut ad elevationem hostia omnis populus in Ecclesia ad sonitum nola veniam peteret, sicque usque ad ultimas benedictionem prostratus jaceret.* Præcepit etiam idem Cardinalis, ut quoties deferendum esset ad infirmum, scholaris, sive campanarius per nola illud proderet, sicque omnis populus, tam in fratris, quàm in domibus Christum adoraret. Quia de re extat constitutio Stephani Cantuar. Episcopi, in hæc verba: *In elevatione Christi passentur campana, ut populares, qui celebrationi Missarum non valent quotidie interesse, ubicunque fuerint, sive in agris, sive in domibus, fleant genua, indulgentias concessas à pluribus Episcopis habuisti.* Simile extat Decretum Petri Patriarchæ Antiocheni anno 1367. apud Balsamonem: & in Concilio Tarraconensi celebrato anno 1106. ita cævetur: *Temporibus generalis interdicti, & cessationis divinorum, quando corpus Christi elevatur in qualibet Ecclesia, majus cymbalum in corporis Christi tribus vicibus, & aliis tribus vicibus in sanguinis ejusdem elevationibus pulsetur, ut populus ejusmodi signo admonitus oret genuflexo, & indulgentias acquirere valeat.* Ex Arnoldo idem probat Novarinus *in agno Eucharist. lib. 5. cap. 63.*

(e) *Inclinet.*] Genua flectendo; genuflexio enim in sacrificio Missæ jam olim recepta fuit. D. Clemens *lib. 8. constit. cap. 6.* ibi: *Et ante omnes respondeant pueri viri, & inclinantibus eis capitibus benedicat Episcopus ordinatus hujusmodi oratione.* Et *cap. 7.* ibi: *Deinde postquam signaverint in nomine Dei Patris, per Christum ejus, sequè inclinaverint, accipiant ab Episcopo benedictionem.* Plura Jodocus Coccicus *tom. 2. thesaur. artic. 60.* & nos plura adduximus *in cap. 3. de feriis*, ubi exposuimus, quibus in diebus liceat de geniculis adorare. Etiam tunc fideles manus levant. Tertul. *de spectaculis, cap. 13.* ibi: *Quale est de Ecclesia Dei in diabolo Ecclesiam rendere; illas manus, quas ad Dominum extuleris, postmodum laudando histrionem fatigare? Refert Novarin. in Agno Eucharist. lib. 5. cap. 63.*

(f) *Presbyter.*] Cui jure ordinario competit dispensatio Eucharistiæ, & è cujus manibus omnes communionem recipere debent, ex rationibus adductis à D. Thoma *3. part. quest. 82. art. 3. in corpore*, licet olim ex delegatione Diaconi sacramentum hoc administrarent, præcipue calicem, cum fideles communicabant sub utraque specie, *cap. pervenit 1. cap. Diaconus, 83. dist. Concil. Carthag. 4. can. 38.* ibi: *Diaconus presente presbytero Eucharistiam corporis Christi populo, si necessitas cogit, jussus erogat.* Arelat. *2. cap. 1. Gelatus in epist. ad Episcopos Lucania, cap. 10.* ibi: *Sacri corporis prærogationem, sub conspectu Pontificis, seu presbyteri, nisi his arcentibus, jus non habeant exercendi.* Illustrant latè Hallierius *de hierarch. jurisd. lib. 3. §. 4. artic. 3. P. Henao de Eucharist. dist. 13. sect. 3. Azor p. 1. instit. lib. 10. cap. 23.* licet potestatem conferendi eos habere probari videatur ex canone 2. Concilii Ancyr. relato à Cresolio *in mystag.* ubi

ubi de Diaconis agit. Sed verè textus illi accipien-
di sunt de hac dispensatione, quam olim Diaconi
faciebant. S. Justinus apolog. 2. probant, atque il-
lustrant Suarez 3. part. in 3. dist. 72. sect. 2. Bernal.
de sacram. disput. 45. sect. 2. Bulenger. ad Casaubon.
diatrib. 3. fol. 328. Vvadingus in notis ad epist. 2.
D. Francisci, Prado de Euchar. quest. 82. dub. 5. §. 2.
Circa deferendam tamen ad infirmos Euchari-
stiam, Odo Parisiens. in capitul. de sacrament. alta-
ris, can. 5. ita cavet: Non permittant presbyteri
Diaconis deferre infirmis sacramentum corpus Do-
mini, nisi in necessitate, cum sacerdos absens fuerit.
De quibusdam presbyteris, qui Eucharietiam tra-
debant laicis, ut deferrent ad infirmos, ita cavetur
in Concilio Rhemenfi rela. o in cap. pervenit, de
consecr. dist. 2. Pervenit ad notitiam nostram, quod
quidam presbyteri in tantum parvipendant divina
mysteria, ut laico, vel femina sacrum corpus Domi-
ni tradant ad deferendum infirmis; quibus prohi-
betur, ne sacrarium ingrediantur, neque ad altare
appropinquent, illis sancta sanctorum committuntur.
Quod quam sit horribile, quamque detestabile, om-
nium religiosorum animadversis prudentia, legitur in-
terdictum per omnia Synodus, ne talis temeraria pre-
sumptio ulterius fiat, sed omnimodis presbyter per
semetipsum infirmum communicet: quod si aliter
fecerit, gradus sui periculo subiacet. Licet in hac
parte legamus nonnulla exempla admiranda poti-
us, quam imitanda, ut apud Eusebium lib. 6. cap.
penult. Serapionis Alexandrini senis, qui cum
ægotaret, misit puerum, à quo admonitus presby-
ter, & ipse infirmus, tradidit consecratam particu-
lam eidem puero, cujus è manu sumpsit Euchari-
stiam Serapion, iuxta presbyteri mandatum. Sti-
militer & sancta Theodotista, quæ in deserto, ubi
vixerat triginta quinque annos, venatore viso, pe-
tiit ab eo, ut in vase mundo sibi acciperet unum
ex interemeratis donis corporis Domini nostri Je-
su Christi; exacto tempore redit venator, accepta-
que in pyxide parte divinæ carnis, eam tulit ad
beatam, utque eam vidit, pronus in terra venera-
batur. Et illa: Ne homo id feceris, divinum
donum afferens: ne uras miseram, divina dede-
core afficiens, & apprehensum tunica levavit. Il-
le è sinu eduxit pyxidem cum carne Domini.
Cum illa autem in terram cecidisset, divinum do-
num accepit, & lachrymis suffusa dixit: Nunc di-
mittis ancillam tuam Domine, quoniam viderunt
oculi mei salutem tuam. Et laicos aliis hoc sa-
cramentum administrasse, ex Dionysio Alex.
& factò D. Benedicti, probat Haaphthenus in eius
vita, prolog. 18. §. 14.

6. (g) Ad infirmum.] Ut ministraretur per modum
viatici. Illud non vulgò notandum est, quod olim
infirmus ungebatur sacra unctiōe antequam
acciperet viaticum corporis, & sanguinis Domi-
ni, ut apparet ex Decreto Eusebii Papæ apud
Burchardum lib. 18. cap. 11. & Ivonem lib. 15.
cap. 35. Sacerdos impleat omnia sicut supra circa
ægotum pœnitentem scriptum est, id est orationes di-
cat, & ungat cum oleo sancto, & Eucharietiam ei
donec. Apparet etiam exponentiali Theodori
apud Burchardum lib. eod. cap. 14. & Ivonem
lib. 15. cap. 36. Et ideo secundum canonicam aucto-
ritatem, ne illis janua pietatis clausa videatur, orati-
onibus, & consolationibus sacra cum unctiōe viatici
resiciantur. Praxis videtur in vita Caroli Magni
ex editione Pithei: Oleo sancto unctus (Carolus
Imperator) ab Episcopis, & viatico sumpto, &
omnibus suis dispositis, commendans Domino spiritum

suum obiit in pace. In vita sancti Othonis Ar-
chiepiscopi Babanbeogenfis lib. 3. cap. 45. Inve-
langnor magis, magisque spiritum lucidantem urgebat,
ritque dispositis omnibus, quacumque post se victuris
prestare potuit, supplicis. & pura confessione prami-
sa, olea illa: & placida, & sacra unctiōe sacri olei
delibuta, propitiabile viaticum corpus Domini perce-
pit. Apud Arnoldum lib. 3. hystor. Sclavorum, cap. 3.
de obitu S. Henrici Episcopi Lubecensis: Sic
confortatus in Domino, convocatis fratribus dicebat
se iam resolvi; & accipiens sancti olei unctiōem,
manus ipse porrigebat, pedes extendebat, cum psal-
lentibus psallebat: sumptoque viatico Domini cor-
poris dixit: O Rex gloria veni cum pace. Et apud
Theodoricum lib. 4. vita Sanctæ Elizabeth uxoris
Ludovici Landgravi Turingæ, cap. 5. ubi agens de
morte ejusdem, sic ait de Landgravio: Videns igitur,
quod sibi mortis periculum immineret, vocato
Patriarcha Hierosolymitano, ab ipso sacra unctiōis
sacramentum accepit, qui ut officium solenne hoc per-
ageret, Episcopum de sancta Cruce cooperatorem
assumpsit. Peracta unctiōe, sacra sancti corporis Do-
mini Jesu Christi sibi viaticum tradiderunt, quod
cum fide Catholica, & sincera devotione suscepit. In
vita S. Adalheidis lib. 1. cap. 16. Sumptis aliquantulum
viribus corporis, munus rogavit ardentius mini-
steris Ecclesiasticis. Tunc sacra olei unctiōe peracta,
Sacramentum Domini corporis humiliter, & devo-
tissime adorando percepit. Id etiam videre est in vi-
ta S. Hugonis Abbatis Cluniac. apud Surium April.
29. ubi agitur de visione S. Godefridi Episcopi
Ambianensis. Rogaturque à fratribus ut Abbatem
Hugonem oleo sancto ungeret: & Episcopali redi-
mitus infula, Missas celebrans, Domini corporis &
sanguinis et viaticum ministraret. Id statuant consti-
tutiones Riculphi Suevionensis Episcopi. Item
oportet ut presbyteri infirmos suos per confessionem &
reconciliationem oleo sancto perungant, & tunc eos
communicent. Hoc etiam constat ex vita S. Adalar-
di Abbatis Corbeiensis, apud eundem Surium
Janu. 2. Illustrant Cerdan advers. cap. 22. Menar-
dus in notis ad Sacram. D. Gregorii, fol. 334.

(h) Velamine.] Superpelliceo videlicet, & stola,
ut cavetur in constitutione Joannis Cantuar.
Archiepiscopi his verbis. Ut sacramentum Eucharietia
circumferatur cum debita reverentia ad ægotos, sa-
cra dote induto solum superpelliceo, gerente orarium,
ac lumine prævio in lucerna, cum campana. Immo
& Sacerdotes Eucharietiam accepturi debent acce-
dere cum stola, cap. Eucharietia 11. 13. dist. Sum-
pturus sacrum corporis & sanguinis Domini nostri
Jesu Christi accederet non aliter, quam orario utroque
humero circumseptus. Concil. Herbipol. tempore
Honorii IV. Sanctissimum corpus Christi, cujus di-
gna venerationi fragilis humana non sufficit, cum
ad infirmos, vel ad mulieres vicinas parum extra cor-
pus Ecclesie deportatur, veneratione solita mandamus
venerari, videlicet, ut presbyter indutus superpelliceo
cum stola circa collum illud portet, nisi loci distantia,
& temporis qualitas secus exposcat. Clericus verò
precedat cum campanella & lumine tintinnando, ne
obviantes donec sacerdos transeat, genuflectant.

(i) Honorificè.] In vase argenteo, seu aureo,
Olim cum communicatio sub utraque specie in usu
erat, sanguinem in calice delatum fuisse constat
ex D. Clemente epist. 2. ad Jacobum fratrem, ibi:
Clericus verò solus ad fœmina tabernaculum non ac-
cedat, nec presbyter solus cum sola adjungatur; sed
duobus adductis testibus visitet infirmam: calicem
ad perferendum sanguinem Domini preparatum cum

tota ministerii munditia minister preparat, ne non bene lotus calix Diacono peccatum fiat offerenti.

p.

(k) *Lumine procedente.*] Concil. Illderdense celebratum à Cardinale Sabinenſi noſtri Honorii III. Legato anno 1219. ibi: *Sacra Euchariftia ad infirmos cum campana, & lucerna honorificè deportetur, & ſingulis octo diebus renovetur.* Si enim in ſignum ſupremæ Maieſtatis, tam apud Hebræos, quàm Romanos ignis coram Imperatoribus, & Regibus præferbatur; nam de Nabuchodonofore in lib. *Judith. cap. 3.* legitur: *Quod honoratioribus urbium ſimul cum populis exeat obviam Regi venienti, cum excipientibus cum coronis, & lampadibus, ducentes choros in tympanis, & tibis.* Quem morem à Romanis ulitatum fuiſſe innuit Herodianus in vita Commodi Imperatoris, ibi: *Commodum Caſarem ſorori ſue Lucilla honores ſervaffe, nam in theatris ſella imperatoria ſedebat, & ignis eam præcedebat.* De Julio Cæſare Suetonius in eo, cap. 37. ita ait: *Ascenditque Capitolium ad lumina 40. elephantis dextrâ, atque ſiniſtrâ lychnos geſtantibus.* De Zotico Principe Xiphilinus ait: *Lucernis quam plurimis relucenſibus ingreſſus eſt palatium.* De Juſtino Principe in ludos Circeſes prodeunte Corrippus de ipſius laudibus lib. 2. num. 8. ait:

Prænuncius ante

Signa dedit cursor, poſitâ de more lucernâ.

Quem morem illuſtrant Juſtus Lyphius ad lib. 1. annal. Taciti; Demſterus ad *Reſinum* lib. 1. fol. 66. ad finem, Cochier in *face hiſt. centur. 1. cap. 20.* Roa lib. 3. ſingul. cap. 26. P. Faber lib. 2. agon. cap. 10. Bulengerus de *Imper. Rom. lib. 2. cap. 16.* Lazius de *Rep. Rom. cap. 2.* Ex qua ratione probat Theophilus tract. de *Eucharift. cap. 5. ad finem*, ritum lampadis ardentis diu noctuque ante Euchariftiam, Eſt enim ignis appoſitus aut prælatus ſignum venerationis: inde ante archam Teſtamenti ſemper lucebat candelabrum. *Exod. cap. 5.* De ſepulchris S. Felicis, S. Paulini, & aliis idem refert D. Hieronymus *epiſt. ad Riparium*, & contra *Vigilantium*, Inde magna cum ratione in præſenti jubetur, ante Chriſtum Regem Regum, & Dominum dominantium lucernam præferri debere.

COMMENTARIUM.

10.

IN præſenti textu id præcipuè intendit Honorius ſtatuerè, videlicet, ut reverenter factum Euchariftiæ ſacramentum adoretur, non ſolum cum elevatur in Miſſæ ſacrificio, verum & cum deferretur ad infirmos: adorationem enim huic præclaro, & ineffabili Sacramento negarunt impij hæretici Albigenſes, Beguardi, Piggardi, Calvinus, & Theodorus Baëza, quorum decliramenta refert Jodoc. Coccius tom. 2. theſauri *fidei cathol. artic.* Sed catholicam doctrinam circa hanc adorationem docuerunt Alex. I. *epiſt. 1. cap. 4.* *Nihil in ſacrificio majus eſſe poteſt, quam corpus, & ſanguis Chriſti, nec ulla oblatio hac potior eſt, ſed omnes hæc præcellit, que purâ conſcientiâ Domino offerenda eſt, & purâ mente ſumenda, atque ab omnibus veneranda: & ſicut potior eſt cæteris, ita potius excoli, & venerari debet.* D. Ambroſius lib. 3. de *Spiritu Sancto, cap. 12.* ibi: *Non mediocris igitur*

quaſtio. & ideo diligentius conſideremus, quid ſit ſcabellum. Legimus enim *Eſaia cap. 66.* *Cælum mihi thronus; terra autem ſcabellum pedum meorum.* Sed nec terra adoranda nobis, quia creatura Dei eſt. Videamus tamen, nec terram illam dicat adorandam Prophetæ, quam Dominus Jeſus in carnis aſſumptione ſuſcepit: itaque per ſcabellum terra intelligatur; per terram autem caro Chriſti, quam hodie quoque in myſteris adoramus. D. Hieronymus in *plalmo 98.* D. Bernardus de *cæna Domini ad Petrum præbiterum*, ibi: *Quid facis homo indigne? quid facis homo ingrate? Adora devotius, & recole frequenter in ſacramento altaris ſalutem mundi pro te paſſam; vitam pro te mortuam, forſitudinem infernam.* Odo Parisienſis in *ſynodico conſtit. cap. 5.* ibi: *Frequenter moneamur laici, ut ubicunque viderimus deſerri corpus Domini, ſtatim genua ſteclant, tanquam Domino Creatori ſuo, & junctis manibus quoad uſque transferit, orent.* Pluribus Eccleſiæ canonibus, & S. P. P. ſententiis probant Jodocus Coccius d. tom. 2. lib. 6. artic. 7. Bulengerus ad *Caſar. bonum diatrib. 3. fol. 227.* Eſpencus lib. 2. de *Eucharift. cap. 15.* & 16. Suarez lib. 2. contra *Regem Anglic. cap. 4.* & tom. 3. in 3. p. Soccolovicus in *orat. de adorat. Eucharift. Theophilus tom. 6. cap. 5. ad finem*, Andreas Sauſay in *Panopl. ſacerd. tit. de adorat. Eucharift. P. Henao de Eucharift. diſp. 15.* Quæ adoratio etiam ratione fulcitur; nam Chriſtum Dominum, verum Deum, & hominem unicum, & perfectam latræ adorationem adorandum eſſe ab Eccleſia, definitum eſt in Conciliis Epheliſino, Chalcedon. & aliis, & docuit Cyrillus cum Conc. Alexandrino in *epiſt. ad Neſtorium*, de *excommunic.* ubi ait: *Cum Verbum carni ſecundum hypotaſin unitum eſſe conſitemur, unum adoramus Filium, ac Dominum Jeſum Chriſtum.* Unde aiebat D. Paulus ad *Philippenſes ep. 2.* *In nomine Jeſu omne genu ſteclatur.* Unde cum de fide certiffimum ſit, Chriſtum Dominum in ſua ſpecie viſibili perfectiſſimo cultu adorandum eſſe; & etiam de fide certum ſit, eundem Chriſtum Deum hominem verè, & realiter eſſe in Euchariftia præſentem, nullus fidelis negare poteſt, Euchariftiam eodem perfectiſſimo cultu eſſe adorandam. Unde rectè in præſenti Honorius III. docet, non ſolum ſacramentum hoc, dum in Miſſæ ſacrificio elevatur, verum & cum ad infirmos deferretur, eſſe ab omnibus reverenter adorandum: quod & firmarunt Catholici Reges noſtri: Alſonſus in *l. 62. tit. 4. par. 1.* D. Joan. I. in *l. 3. tit. 1. lib. 1. recopil. ibi: Mandamos y ordenamos, que quando acatere que nos: ò el Principe, beredero, ò infanten nueſtros hijos, ò otros qualesquier Chriſtianos, vieremos que viene por la calle el ſancto Sacramento del cuerpo de nueſtro Senyor, que todos ſeamos tenudos de lo acompañar aſta la Igleſia de donde ſalio, è ſincar los hijos para le hazer reverencia, y eſtar aſſi aſta que aya paſſado, que no nos podamos eſcarſar por lado, ni polco, ni otra coſa alguna. E qual quiera que aſſi no lo hiziere, que pague ſeſcientos maravedis de pena, las dos partes para los Clerigos que fueren con nueſtro Senyor, y la tercera parte para la juſticia, por que aga preſta coeuncion en quien en la dicha pena. Quam ſanctionem illuſtravit Carraco ad *l. 1. Recopil. cap. 1.**